

Shrnutí hlavních poznatků

- Královéhradecký kraj je v České republice **věkově nejstarší**. Průměrný věk dosáhl 42,3 let, zatímco v celé České republice to bylo 41,7 let. Druhou pozici si kraj držel dlouhodobě a poslední dva roky již předstihl Hl. město Prahu, kde průměrný věk dosáhl 42,0 let.
- **Seniorů** žilo v kraji ke konci roku 2014 celkem 104 773, z toho bylo 43 658 mužů, tj. 41,7 % a 61 115 žen, tj. 58,3 %. Jejich podíl již dosáhl 19 % z celkového počtu 551 590 obyvatel a blíží se jedné pětině populace kraje. Přitom u mužů činil podíl 65 a víceletých osob 16,1 % a u žen 21,8 %.
- Ve věkové struktuře seniorů mají největší zastoupení z pohledu pětiletých věkových skupin osoby 65–69leté (35,5 %) a 70–74leté (25,2 %). Za uplynulých 10 let zaznamenala absolutně nejvyšší nárůst věková skupina 65–69letých o 14 tisíc osob, tj. o tři pětiny. Relativně nejvíce na dvojnásobek vzrostl počet osob ve věkové skupině 85–89letých.
- Nad průměrem kraje je podíl seniorů je v okresech Hradec Králové a Náchod a nejnižší podíl je v okrese Rychnov nad Kněžnou. Z pohledu správních obvodů obcí s rozšířenou působností dosáhly pětinný podíl seniorů na populaci správní obvod Nová Paka, Hradec Králové a Nové Město nad Metují. Naopak nejnižší podíl seniorů měly správní obvody Rychnov nad Kněžnou, Jaroměř a Vrchlabí.
- Pětina seniorů kraje bydlí v krajském městě Hradec Králové, což představuje 20 401 osob. V okrese Hradec Králové tak bydlí v krajském městě tři čtvrtiny obyvatel. Výrazné zastoupení seniorů je ve dvou dalších největších městech kraje v Trutnově a Náchodě. V Trutnově bydlí čtvrtina obyvatel okresu Trutnov a v Náchodě pětina seniorů okresu Náchod.
- Podle výsledků **projekce obyvatel** v kraji přibude do poloviny století téměř 60 tisíc seniorů, tj. nárůst o více než polovinu. Největší změny nastanou ve věkové struktuře obyvatel, kdy ze současného podílu 19 % dojde k očekávanému zvýšení o 13 procentních bodů. Do roku 2050 se zvýší podíl 65 a víceletých osob v populaci Královéhradeckého kraje téměř na třetinu, hranici 20 % by měl tento podíl překonat již za dva roky a hranici 30 % v roce 2041. Průměrný věk obyvatel vzroste o sedm let, ze současných 42,3 let na 48,8 let.
- Zpracovaná projekce nadále potvrdila, že Královéhradecký kraj je populačně stabilní s projevem obecného procesu stárnutí obyvatelstva České republiky. Společnost musí do budoucna počítat s velkým zvýšením počtu obyvatel v nejvyšších věkových skupinách. Zatímco v současnosti žilo v kraji 10,5 tisíce osob 85letých a starších, za deset let se jejich počet zvýší na 14,7 tisíc, po roce 2030 se jejich počet zdvojnásobí, za dalších deset let ztrojnásobí a do roku 2050 vzroste na 33,6 tisíc. Jejich podíl na populaci kraje vzroste ze současných 1,9 % na 6,7 % v roce 2050. Bude to důsledek přesunu obyvatel narozených po 2. světové válce do těchto věkových skupin.
- Podle rodinného stavu je na rozdíl od celé populace u seniorů vysoké zastoupení ženatých a vdaných. Tři čtvrtiny mužů seniorů bylo ženatých a 14 % ovdovělých. U žen byla téměř polovina ovdovělých a dvě pětiny vdaných.
- V posledních deseti letech došlo u seniorů k mírnému přírůstku osob vlivem stěhování. Migrační saldo bylo podobné a přírůstek se pohyboval mezi 20 až 69 osobami. Roční počet zemřelých se v kraji pohyboval mezi 5 526 a 5 918 osobami, z toho u populace seniorů ve věku 65 a více let mezi 4 284 a 4 901 osobami.
- Stabilní životní podmínky v Královéhradeckém kraji se odrážejí pozitivně v naději dožití, která patří mezi kraji k nejvyšším. Muž ve věku 65 let má v kraji naději dožití dalších 16,07 roků a žena 19,30 roků. Muž ve věku 85 let má naději na dožití 4,68 roků a žena 5,46 roků.
- V kraji bylo podle sčítání 2011 60 422 domácnosti seniorů, tj. těch hospodařících domácností, kde v jejím čele je osoba ve věku 65 let a více. Domácností seniorů bylo 26,4 % z celkového počtu domácností kraje. V těchto domácnostech žilo 99 tisíc členů a na 1 domácnost připadlo v průměru 1,6 osob.
- Ve struktuře domácností seniorů bylo 26 tisíc domácností tvořených úplnou rodinou (43,2 %) a 29 tisíc domácností jednotlivců (47,9 %).
- Z hlediska ekonomické aktivity převažují v domácnostech seniorů nepracující důchodci, z celkového počtu to byly tři čtvrtiny domácností, kde všichni její členové jsou nepracující důchodci. U domácností tvořených úplnou rodinou jsou všichni nepracující důchodci v 69,4 % domácností, u jednotlivců naprostá většina (93,2 %).

- Obyvatelstvo v seniorském věku (nad 65 let) se na rozdíl od mladší populace vyznačuje nižším podílem osob s vysokoškolským vzděláním a naopak vyšším zastoupením osob vyučených a se základním vzděláním. Souvisí to s dobou, ve které generace narozené před rokem 1950 vyrůstala, kdy nebyl kladen takový důraz na vzdělání, a to především u žen.
- Míra ekonomické aktivity osob ve věku 60–64 let v kraji byla nízká a výrazně se lišila podle pohlaví. U mužů se pohybovala kolem 37 % a byla nejnižší ze všech krajů. Ekonomicky aktivních senierek v tomto věku byla v kraji pětina, dosáhla téměř celorepublikového průměru a mezi kraji byla pátá nejvyšší. Podobně jako v celé republice i v našem kraji ekonomická aktivita seniorů s věkem nad 65 let výrazně klesá, v tomto věku se u obou pohlaví pohybovala pod průměrem ČR.
- Podle výsledků SLDB 2011 pracovalo v kraji 12,3 tis. důchodců, to bylo 8,7 % ze všech důchodců v kraji. S narůstajícím věkem jejich procento klesalo; ve věku 60–64 let ještě pracovalo 15,3 % důchodců, ve věku 65–69 let 10,3 % důchodců a ve věku nad 70 let jen 2,7 %. S věkem rostl i rozdíl mezi oběma pohlavími ve prospěch mužů.
- Pracující důchodci obojího pohlaví byli nejčastěji v postavení zaměstnanců, s vyšším věkem přibývalo osob pracujících na vlastní účet. Ženy byly častěji zaměstnankyněmi, mužů v postavení zaměstnanců s věkem ubývalo ve prospěch osob pracujících na vlastní účet nebo zaměstnávali další osoby.
- Zaměstnaní senioři muži našli nejčastěji uplatnění v průmyslu a v zemědělství, s rostoucím věkem seniorů v těchto odvětvích ubylo ve prospěch odvětví vzdělávání, zdravotní a sociální péče a obchodu. Pracující seniorky působily nejčastěji v nevýrobních odvětvích; zdravotní a sociální péči a vzdělávání, dále v obchodě a v průmyslu. Ve věku nad 65 let jich ubylo v průmyslu a státní správě ve prospěch nevýrobních odvětví.
- Uplatnění na trhu práce našli muži ve věku 60–64 let především jako řemeslníci a opraváři, obsluha strojů a zařízení, techničtí a odborní pracovníci a specialisté. Ve věku nad 65 let vzrostlo u seniorů zastoupení specialistů, naopak klesly počty řemeslníků a opravářů. U zaměstnaných senierek (60–64 let) převažovaly specialistky, technické a odborné pracovnice, pracovnice ve službách a v prodeji. Ve věku nad 65 let zůstal vysoký podíl specialistek mezi zaměstnanými, nejvíc klesl podíl technických a odborných pracovnic a vzrostl podíl pomocných a nekvalifikovaných pracovnic.
- Vzdělanostní struktura zaměstnaných seniorů odpovídá potřebám profesí, ve kterých najdou senioři uplatnění na trhu práce. Zejména u seniorů mužů je patrný posun ve prospěch vyššího vzdělání. Mezi zaměstnanými seniory nad 65 let měli téměř shodné zastoupení vysokoškoláci, středoškoláci a vyučení (zhruba 29 %). U senierek tohoto věku vzrostl podíl zaměstnaných vysokoškolaček (téměř 18 %), ale také senierek se základním vzděláním.
- Mezi nejčastější příčiny úmrtí obyvatel kraje ve věku nad 65 let patří nemoci oběhové soustavy (53,8 %), novotvary (23,1 %), nemoci dýchací soustavy (5,4 %) a vnější příčiny (2,9 %).
- Senioři se nejčastěji léčili v ordinacích praktických lékařů s chronickými onemocněními jako jsou hypertenzní nemoci, ischemické nemoci srdeční a cévní nemoci mozku. Nejvyšší podíl seniorů byl u cévních nemocí mozku (70%), necelých 60 % pacientů s ischemickou nemocí srdce bylo v seniorském věku a u nemocí vysokého krevního tlaku to byla necelá polovina. V období 2009–2013 přibývalo nejvíce pacientů v seniorském věku u hypertenzních nemocí (o 27,6 %), u dalších dvou chronických onemocnění došlo k mírnému poklesu.
- Jedním z nejobávanějších onemocnění současnosti jsou zhoubné novotvary, kde významným prorůstovým faktorem je věk. Špatnou zprávou je, že onemocnění zhoubnými novotvarami v seniorském věku přibývá, více nových případů onemocnění bylo u mužů než u žen. Dobrou zprávou je, že při včasné diagnostice a dnešních možnostech medicíny, se daří nemoc léčit, zpomalit nebo alespoň zkvalitnit život pacientů.
- Nejčastějšími typy zhoubných novotvarů u mužů jsou ZN kůže, prostaty, průdušek, plic a tlustého střeva. Ženy trpěly nejčastěji ZN kůže, prsu, těla děložního, průdušek, plic a tlustého střeva. S věkem rostl v kraji nejrychleji výskyt ZN kůže a to u obou pohlaví. Počet onemocnění ZN, v přepočtu na 100 tis. obyvatel, patřil k nejvyšším v republice, u mužů byl druhý a u žen šestý nejvyšší.
- Podíl hospitalizovaných seniorů na celkovém počtu hospitalizovaných v letech 2009–2013 rostl; u mužů rychleji než u žen. V celém pětiletém období byly krajské hodnoty vyšší než průměr za ČR. Pokud jsme vztáhli počty hospitalizovaných seniorů na tisíc obyvatel příslušné věkové kategorie, v žádné z nich krajské hodnoty nepřesáhly průměr ČR. To je dáno vysokým počtem seniorů, žijících v našem kraji. Podíl operovaných seniorů se s věkem snižoval a nijak výrazně se v jednotlivých věkových kategoriích

neodlišoval od průměru ČR. Průměrná ošetrovací doba hospitalizovaných osob patřila k nejdelším mezi kraji (7,2 dne).

- Léčebny dlouhodobě nemocných v kraji vykazují stabilní počet lůžek a mírný nárůst hospitalizovaných. Většina relativních ukazatelů řadí Královéhradecký kraj na prostřední příčku mezi kraji. Obdobně i jediný hospic v kraji vykazuje stabilní počet lůžek a mírný nárůst hospitalizovaných. V roce 2013 zde bylo hospitalizováno 7,6 pacientů na 10 tisíc obyvatel, což patří k nejvyšším v ČR. V kraji připadlo nejméně zemědělných (686) na tisíc hospitalizovaných a byla zde nejkratší ošetrovací doba (20 dní) ze všech krajů.
- Celkem 81,9 % klientů domácí zdravotní péče v roce 2013 bylo v seniorském věku, jejich nárůst od roku 2005 byl téměř 40 %. V přepočtu na tisíc obyvatel kraje, ve věku 65 a více let, to představuje 99 pacientů, a to je třetí nejvyšší počet ze všech krajů. Nejčastěji využívali pacienti DZP kvůli chronickým onemocněním, následovala onemocnění akutní, domácí hospicová péče a pooperační stavy a úrazy. Počty pacientů se u jednotlivých onemocnění od roku 2005 téměř zdvojnásobily s výjimkou chronických onemocnění, kde byl nárůst 40 %.
- V roce 2014 mělo ze zákona nárok na výplatu některého z důchodu celkem 158 868 osob v kraji. Starobní důchod (bez souběhu) pobíralo 98 165 seniorů, tj. 61,8 % z celkového počtu osob důchodově pojištěných a další pětina dostávala starobní důchod v souběhu s vdovským či vdoveckým důchodem, celkem 33 590 osob. V souvislosti se stárnutím populace kraje rostly počty příjemců důchodů, u mužů rychleji než u žen. Ještě rychlejší byl nárůst předčasných starobních důchodců, za posledních pět let stoupl jejich počet (u důchodů bez souběhu) o 44,5 % u mužů a o 28,7 % u žen. Podíl příjemců předčasných důchodů v čase rostl, v roce 2014 se zastavil těsně pod 30 % (u obou pohlaví), ale mezi kraji byl pátý nejvyšší.
- Průměrný starobní důchod (bez souběhu) vzrostl v kraji od roku 2010 o více než 9 % u obou pohlaví, muži pobírali v průměru 12 012 Kč a ženy 10 039 Kč. Rozdíl mezi oběma pohlavími se v čase prohluboval ve prospěch mužů. Mezi kraji pobírali muži šestý nejvyšší důchod, naopak ženy pátý nejvyšší.
- Počet lůžek v domovech pro seniory v kraji sice rostl, ale přírůstek obyvatel v seniorském věku byl ještě rychlejší. Z tohoto důvodu počet lůžek, v přepočtu na tisíc obyvatel ve věku 65 a více let, v kraji klesal. Přesto mezi kraji patřil k průměru. Domovy se zvláštním režimem svoji lůžkovou kapacitu od roku 2008 zdvojnásobily na 5,1 lůžka (na tisíc obyvatel věku 65 a více let) v roce 2014, přesto mezi kraji to byl druhý nejvyšší počet. V domovech pro seniory převažovali klienti ve věku 86–95 let (42 %), v domovech se zvláštním určením pak klienti mírně mladší (76–85 let), těch bylo 35,1 %. Počet žádostí o umístění v těchto zařízeních patřil, v přepočtu na tisíc obyvatel seniorského věku, mezi kraji k nejvyšším.
- V kraji vzrostl počet osob, kterým byla poskytnuta pečovatelská služba, v roce 2014 to bylo 6 553 klientů. V přepočtu na tisíc obyvatel kraje to byl druhý nejvyšší počet po kraji Plzeňském.
- Ve volbách do zastupitelstev obcí dlouhodobě stoupá v kraji podíl kandidátů ve vyšších věkových skupinách, v roce 2014 byla téměř jedna desetina všech kandidátů starší 65 let, většina z nich byli muži. Nejvyšší podíl kandidujících seniorů byl ve správním obvodu ORP Nová Paka, z hlediska velikostních skupin obcí kandidovali senioři nejvíce v obcích s 5 000 až 19 999 obyvateli.
- V roce 2014 bylo v kraji zvoleno 228 zastupitelů starších 65 let, jejich podíl na zastupitelích celkem činil 5,5 %. Nejvyšší podíl zastupitelů seniorů na zastupitelích celkem (9 %) byl zjištěn ve správním obvodu ORP Kostelec nad Orlicí. V porovnání velikostních skupin obcí byli senioři nejúspěšnější v krajském městě, kde získali téměř pětinu všech mandátů.
- Podle výsledků VŠIT využila v posledních třech měsících počítač nebo internet jedna čtvrtina seniorů v kraji, více než dvě třetiny seniorů nikdy osobní počítač nebo internet nepoužily. Výsledky v kraji jsou v republikovém měřítku dlouhodobě nadprůměrné, ve všech krajích se však podíl seniorů, kteří informační technologie pravidelně využívají, průběžně zvyšuje.
- Nejběžnějším způsobem zájmového vzdělávání seniorů jsou Univerzity třetího věku. V kraji tento způsob vzdělávání zajišťuje Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. Virtuální univerzitu třetího věku provozuje v kraji Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze.
- Institucionální péče o seniory je v České republice realizována v souladu s Národním akčním plánem podporujícím pozitivní stárnutí pro období 2013 až 2017. Regionálním strategickým dokumentem v oblasti péče o seniory je Program rozvoje Královéhradeckého kraje 2014 až 2016, kde jsou vytyčeny dílčí cíle rozvoje sociálních služeb a zdravotní péče o seniory v kraji

